

RECENZIE DE CARTE

Philippe Henri Blasen, Bronwyn Cragg, *Antisemiții politici români (1918-1940)*. A.C. Cuza, Alexandru Resmeriță, Elena Bacaloglu, Constantin Zoppa, Titus P. Vifor, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2025, 300 p.

Marius Mureșan*

Volumul *Antisemiții politici români (1918–1940)*, semnat de Philippe Henri Blasen și Bronwyn Cragg, se înscrie ferm în direcția recentă a istoriografiei care tratează antisemitismul nu ca simplu epifenomen ideologic sau ca „derapaj” marginal al vieții politice interbelice, ci ca practică politică structurată, articulată prin rețele, biografii, transferuri transnaționale și instrumente discursive adaptabile. Apărut în 2025 la Casa Cărții de Știință, volumul propune o analiză concentrată asupra a cinci figuri reprezentative – A.C. Cuza, Alexandru Resmeriță, Elena Bacaloglu, Constantin Zoppa și Titus Panaitescu-Vifor – urmărind nu atât exhaustivitatea prosopografică, cât funcționarea concretă a antisemitismului politic în România dintre cele două războaie mondiale.

Volumul *Antisemiții politici români (1918–1940)* se poziționează explicit în raport cu o istoriografie care a tratat antisemitismul românesc fie fragmentar, fie aproape exclusiv prin prisma Mișcării Legionare. În introducere, autorii observă că accentul pus asupra Gărzii de Fier și a liderilor săi „canonici” a condus la marginalizarea altor forme de antisemitism politic – mai vechi, concurente sau efemere –, adesea considerate lipsite de relevanță istorică (pp. 11–14). În acest sens, Blasen și Cragg intră într-un dialog critic cu interpretările clasice ale lui Henry L. Roberts și Nicholas M. Nagy-Talavera, care au evaluat importanța antisemitismului aproape exclusiv prin succesul său organizațional sau instituțional. Volumul propune o deplasare de accent: nu spre relativizarea actorilor centrali, ci spre recuperarea unui câmp mai larg al practicilor antisemite, în care competiția, imitația și eșecul joacă un rol esențial.

Totodată, cartea se înscrie în direcțiile mai recente ale istoriografiei, reprezentate de cercetări semnate de Roland Clark, Oliver Jens Schmitt sau Paul Hanebrink, care au subliniat dimensiunile transnaționale ale fascismului și antisemitismului est-central european. Blasen și Cragg preiau această perspectivă, dar insistă asupra caracterului fragmentar și adaptativ al transferurilor ideologice, mediate de rețele personale, simboluri și conjuncturi locale (pp. 19–22). Prin

---

* Asistent universitar dr., Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, marius.muresan@ubbcluj.ro.

alegerea unor studii de caz ce includ figuri considerate „marginale” sau „ratate” politic, autorii formulează o critică implicită a narațiunilor teleologice și propun o lectură a antisemitismului ca practică politică plurală și instabilă, nu ca doctrină coerentă sau traseu inevitabil. Miza volumului nu este rescrierea ierarhiilor canonice, ci lărgirea cadrului analitic în care antisemitismul interbelic poate fi înțeles istoric (pp. 23–26).

Capitolul dedicat lui A.C. Cuza deschide volumul cu o demonstrație metodologică solidă. Blasen urmărește traseul adoptării svasticii de către Cuza nu ca gest excentric sau pur mimetic, ci ca rezultat al unor contacte directe cu mediile antisemite germane, în special cu figura marginală, dar relevantă, a lui Heinrich Kraeger (pp. 33–45). Analiza insistă asupra plasticității simbolului, care, odată transferat din contextul german, este resemantizat în registru naționalist românesc, păstrându-și însă funcția mobilizatoare antisemită (pp. 58–63). Importanța capitolului nu rezidă doar în clarificarea unei filiații simbolice, ci în demonstrarea faptului că antisemitismul funcționează ca limbaj politic al sugestiei și al emoției, mai degrabă decât ca sistem doctrinar coerent.

Această perspectivă este continuată și nuanțată în capitolul despre Alexandru Resmeriță, semnat de Bronwyn Cragg. Aici, demersul este dublu: pe de o parte, reconstituirea unei biografii reale, relativ obscure, a unui profesor de desen devenit publicist antisemit; pe de altă parte, analiza modului în care literatura secundară a produs, prin reluări necritice, figura fictivă a unui „teoretician fascist” sau „preot legionar” (pp. 69–75). Studiul demonstrează convingător cum circulația eronată a unei trimeri bibliografice (pamfletul din 1938) a generat o mitologie istoriografică disproporționată față de impactul real al personajului (pp. 90–97). Contribuția capitolului este esențială nu doar pentru corectarea unei confuzii, ci pentru evidențierea mecanismelor prin care antisemitismul marginal poate fi amplificat retrospectiv prin practici academice necritice.

Unul dintre cele mai consistente capitole ale volumului este cel consacrat Elenei Bacaloglu, figură atipică atât în peisajul fascismului românesc, cât și în istoriografia dedicată acestuia. Blasen reconstituie cu minuțiozitate traseul biografic și politic al lui Bacaloglu, insistând asupra obsesiei sale pentru proiectul italo-român și asupra relațiilor fluctuante cu mediile fasciste italiene (pp. 101–120). Departele de a o prezenta ca simplă aventurieră politică, autorul arată că marginalizarea și eșecul proiectului său au fost accentuate de sabotaj instituțional și misogin, exercitat inclusiv de legația română de la Roma (pp. 138–145). Capitolul are meritul de a integra analiza antisemitismului cu dimensiuni adesea neglijate: genul, statutul politic al femeilor și constrângerile instituționale. Radicalizarea antisemită a lui Bacaloglu apare astfel nu ca punct de plecare, ci ca rezultat al acumulării de frustrări politice și al excluderii sistematice din spațiile reale de putere.

Studiul despre Constantin Zoppa deplasează accentul de la centrele politice ale Vechiului Regat către Bucovina, demonstrând continuitatea antisemitismului înainte și după 1918. Bazat pe presa vremii și pe dosarele CNSAS, capitolul arată cum Zoppa traversează fără schimbări majore tranziția de la Imperiul austro-ungar

la România Mare, integrându-se succesiv în diverse formațiuni antisemite, inclusiv în Mișcarea Legionară (pp. 167–185). Analiza evidențiază compatibilitatea dintre antisemitismul creștin-social austriac și cel românesc, subminând ideea unei rupturi radicale produse de Marea Unire.

În mod similar, capitolul final, dedicat lui Titus Panaitescu-Vifor, reconstituie biografia unui personaj adesea considerat insignifiant. Bronwyn Cragg demonstrează însă că, deși efemeră, Fascia Națională Română a funcționat ca laborator ideologic și ca spațiu de sociabilitate pentru viitori actori ai extremismului românesc (pp. 199–215). Relațiile lui Vifor cu jurnaliști, oameni politici și funcționari italieni sugerează că influența sa a fost mai degrabă relațională decât organizațională.

Unul dintre punctele forte ale volumului este unitatea metodologică în ciuda faptului că studiile de caz sunt analizate doar de câte unul dintre cei doi autori. Toate studiile de caz tratează antisemitismul ca practică politică contextuală, analizând discursuri, simboluri, rețele și traiectorii individuale. Exploatarea arhivelor (ANIC, CNSAS, arhive străine), a presei și a corespondenței private este riguroasă, iar lectura critică a surselor evită atât tentația psihologizării, cât și pe cea a judecății morale retrospective.

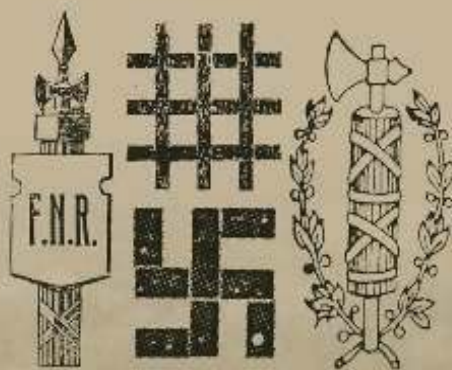
Dincolo de aportul său substanțial, volumul invită și la o reflecție critică asupra raportului dintre analiza de caz și ierarhia reală a fenomenului antisemit în România interbelică. Studiile dedicate unor figuri precum Resmeriță, Vifor sau Bacaloglu sunt extrem de bine documentate și convingătoare din punct de vedere analitic; totuși, tocmai această reconstrucție minuțioasă poate crea, uneori, impresia unei importanțe politice mai mari decât cea pe care aceste personaje au avut-o efectiv în epocă. Cartea ar fi câștigat dintr-o delimitare mai explicită între rolul lor ca indicatori ai diversității antisemitismului și ponderea lor concretă în dinamica politică interbelică.

În mod similar, accentul pus pe traiectorii individuale și pe circulația ideilor scoate foarte bine în evidență modul în care antisemitismul este „fabricat” și adaptat de actori concreți, dar lasă mai puțin clar cum anume aceste discursuri au fost preluate, filtrate sau abandonate de partide, organizații sau instituții. De pildă, rămâne deschisă întrebarea în ce măsură inițiativele analizate au produs efecte politice durabile sau au rămas episoade izolate, consumate mai degrabă în spațiul presei și al sociabilităților intelectuale decât în cel al deciziei politice.

În ansamblu, *Antisemiții politici români (1918–1940)* reprezintă o contribuție solidă și necesară la istoria antisemitismului și a extremismului politic din România interbelică. Volumul demonstrează convingător că antisemitismul nu a fost un bloc monolitic, ci un ansamblu de practici politice flexibile, adaptate contextelor locale și biografiilor individuale. Prin rigoare documentară, finețe analitică și refuzul schemelor explicative simplificatoare, cartea se impune ca reper pentru cercetările viitoare asupra radicalismului politic românesc și a inserării sale în dinamici europene mai largi.

Antisemiții politici români (1918-1940)

A.C. Cuza, Alexandru Resmeriță, Elena Bacaloglu,
Constantin Zoppa, Titus P. Vifor

Philippe Henri Blasen
Bronwyn Cragg

*Prefață de Roland Clark
Traduceri de Tímea Ferencz*

CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ